

<https://doi.org/10.17048/AM.2025.76>

Hajdu Krisztián
Tanulástámogatási kezdeményezések a hazai felsőoktatási könyvtáraknál
Hajdu Krisztián

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Informatika Kar - Digitális Technológia Intézet, tanársegéd

hajdu.krisztian@uni-eszterhazy.hu

Absztrakt: Napjainkban a felsőoktatási könyvtárak globális paradigmaváltáson mennek keresztül, a hagyományos, gyűjteményközpontú raktármodellt egy proaktív, a felhasználói igényekre és a partnerségre épülő, dinamikus tanulástámogató központ váltja fel. Ez az átállás nem csupán a technológia adaptálásáról szól, hanem egy alapvető filozófiai és funkcionális újra pozicionálást jelent, amely a könyvtárat az egyetemi ökoszisztéma egy pedagógiai környezetbe integrálja. Ebben a kontextusban a tanulástámogatás nem csupán egy a sok könyvtári szolgáltatás közül, hanem a felsőoktatási könyvtárak létének és relevanciájának stratégiai fókusza. (Antal et al., 2018)

A jelen előadás célja, hogy áttekintést nyújtson a legfőbb hazai tanulástámogatás kezdeményezésekről, Szervezeti és Működési Szabályzatok és Könyvtári Stratégiák révén. A mintaválasztást a HVG 2024-es hazai felsőoktatási intézmények rangsorának első tíz intézménye adja (EduLine, 2024).

A nemzetközi trendeket áttekintve, több meghatározó modellt is találunk a tanulástámogatás eredményességének növelése céljából. A közösségi tanulás (Learning Commons) koncepció a könyvtári tereket rugalmas, technológiailag gazdag, kollaboratív és alkotótévékenységet (Makerspace) támogató közösségi központokká alakítja, ahol a közös erőforrások és tapasztalatcsere révén jönnek létre új alkotások (Lengyel Molnár & Vas, 2022). A „Beágyazott Könyvtáros” (Embedded Librarian) modell a könyvtárost az oktatási-kutatási folyamatok aktív, partneri szereplőjévé teszi, mélyen integrálva őt a kurzusok és kutatócsoportok munkájába (Sasvári & Urbanovics, 2019). A Nyílt Oktatási Segédanyagok (OER) terjedése a könyvtárakat a tartalomvásárlás helyett a tartalomlétrehozás támogatása, a kurátori és a minőségbiztosítási feladatok felé mozdítja el. Végül a mesterséges intelligencia (MI) integrációja forradalmasítja az információ-visszakeresést és a személyre szabott szolgáltatásokat (Winkler, 2024), ugyanakkor új kihívásokat teremt az algoritmikus műveltség és az etikus használat terén.

A magyar felsőoktatási könyvtárak nem egyetlen, egységes nemzetközi modellt próbálnak alkalmazni. A vezető egyetemi könyvtárak (pl. BCE, ELTE, SZTE, PTE, stb.) a nemzetközi trendek elemeit a helyi adottságokra és kényszerekre reagálva, eltérő fókusszal adaptálják. Kiemelkedő jó gyakorlatok figyelhetők meg a tudatos, tantervbe integrált stratégiai tervezésben (BCE), a fregmentált hálózatok egységes digitális ökoszisztémává (pl. mobilapplikáció, online fizetés) alakításában (ELTE), a nyílt tudomány és az MI-alapú kutatástámogató eszközök proaktív bevezetésében (SZTE), valamint az egyetemi és közkönyvtári funkciókat ötvöző tudásközpontok és a digitális pedagógiai támogatás intézményesítésében (PTE).

A magyar felsőoktatási könyvtárak jövőbeli tevékenységének kulcsfontossága a tanulástámogatás megerősítése, amely célzott befektetéseket igényel a humán erőforrás-fejlesztésbe (pl. MI-műveltség, digitális pedagógia), az intézményi szintű partnerségek formalizálásába, egy nemzeti OER stratégia kidolgozásába, valamint a technológiai innovációk felelős és kritikus, pedagógiai célokat szolgáló alkalmazásába.

Kulcsszavak: tanulástámogatás, felsőoktatási könyvtárak, dokumentumelemzés, könyvtári stratégia, lehetőségek

Models and Practices of Learning Support in Hungarian Higher Education Libraries

Abstract: Higher education libraries are currently undergoing a global paradigm shift, with the traditional, collection-centric warehouse model being replaced by a proactive, dynamic learning support center built on user needs and partnerships. This transition is not merely about adapting technology but represents a fundamental philosophical and functional repositioning that integrates the library into the pedagogical environment of the university ecosystem. In this context, learning support is not just one of many library services but the strategic focus for the existence and relevance of higher education libraries. (Antal et al., 2018)

The aim of this presentation is to provide an overview of the main domestic learning support initiatives through an analysis of Organizational and Operational Regulations and Library Strategies. The sample consists of the top ten institutions from the HVG 2024 ranking of Hungarian higher education institutions (Eduline, 2024).

Reviewing international trends, several key models emerge for increasing the effectiveness of learning support. The Learning Commons concept transforms library spaces into flexible, technologically rich community hubs that support collaborative and creative activities (Makerspaces), where new creations emerge through shared resources and the exchange of experiences (Lengyelne Molnár & Vas, 2022). The "Embedded Librarian" model positions the librarian as an active, partnerial participant in teaching and research processes, deeply integrating them into the work of courses and research groups (Sasvári & Urbanovics, 2019). The spread of Open Educational Resources (OER) shifts libraries away from content purchasing towards supporting content creation, curation, and quality assurance tasks. Finally, the integration of artificial intelligence (AI) is revolutionizing information retrieval and personalized services (American Library Association, 2025), while also creating new challenges in algorithmic literacy and ethical use.

Hungarian higher education libraries are not attempting to apply a single, uniform international model. Leading university libraries (e.g., Corvinus, ELTE, SZTE, PTE, etc.) are adapting elements of international trends with different focuses, responding to local conditions and constraints. Outstanding best practices can be observed in conscious, curriculum-integrated strategic planning (Corvinus/BCE), in the transformation of fragmented networks into a unified digital ecosystem (e.g., mobile applications, online payments) (ELTE), in the proactive introduction of open science and AI-based research support tools (SZTE), and in the institutionalization of knowledge centers that combine university and public library functions, as well as digital pedagogy support (PTE).

The key to the future success of Hungarian higher education libraries is the strengthening of learning support, which requires targeted investments in human resource development (e.g., AI literacy, digital pedagogy), the formalization of institutional-level partnerships, the development of a national OER strategy, and the responsible and critical application of technological innovations to serve pedagogical goals.

Keywords: learning support, higher education libraries, document analysis, library strategy, opportunities

1 Bevezetés

A 21. századi felsőoktatás drasztikus változásokon megy keresztül, amelyet a tömegesedés, a technológiai fejlődés és a munkaerőpiaci elvárások átalakulása generál. Ebben a turbulens környezetben a felsőoktatási könyvtárak szerepe is alapvetően ártértekelődik. Már nem elegendő az információk passzív őrzőinek lenniük; a hallgatói sikeresség (Brown és Malenfant, 2017) és a kutatói kiválóság aktív katalizátoraivá kell válniuk az elektronikus tartalomszolgáltatás térnyerésével. (Czeplédi, 2018). Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma (EKK) által megfogalmazott stratégiai irányelvek is hangsúlyozzák, hogy a tanulástámogatás nem csupán egy kiegészítő szolgáltatás, hanem a könyvtárak létének egyik központi pillére (Antal et al., 2018).

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

A tanulmány célja, hogy átfogó képet adjon a hazai felsőoktatási könyvtárak tanulástámogatási gyakorlatáról, különös tekintettel a vezető intézményekre. A vizsgálat fókuszában a HVG Diploma 2024-es rangsorának első tíz helyezettje áll (EduLine, 2024)), mivel feltételezhető, hogy ezen intézmények rendelkeznek azzal az erőforrással és innovációs potenciállal, amely a nemzetközi trendek hazai adaptációjához szükséges. A dolgozat nemcsak a helyzetképet rögzíti, hanem az OECD módszertanára alapozva kísérletet tesz egy mérhető indikátorrendszer felvázolására is, amely segítheti a jövőbeli fejlesztések irányát.

2 A felsőoktatási könyvtár tanulástámogatása hazai és nemzetközi trendek alapján

A tanulástámogatás a felsőoktatás-pedagógia egyik legdinamikusabban fejlődő területe. A fogalom értelmezése az elmúlt évtizedekben jelentősen tágult: míg korábban elsősorban a hátránykompenzációt és a korrekpetálást értették alatta, ma már a hallgatói autonómia fejlesztését, a tanulási környezet optimalizálását és a kompetenciafejlesztést foglalja magában (Perjés & Héjja-Nagy, 2018). A szakirodalomban három fő megközelítés különíthető el: a tanulásközpontú, a tanítás minőségére fókuszáló, valamint a tanulási eredményekre koncentráló irányzat (Kálmán, 2013; Kopp, 2013).

A könyvtári kontextusban a tanulástámogatás a facilitátor szerep felvállalását jelenti. A könyvtár fizikai és virtuális teret, eszközöket és szakértelmet biztosít ahhoz, hogy a hallgatók képessé váljanak az önálló tudásszerzésre, a kritikus gondolkodásra és a kollaborációra. Ez a szemléletváltás szorosan kapcsolódik a konstruktivista pedagógiához, amely szerint a tudás nem passzív befogadás, hanem aktív konstrukció eredménye (Frányó, 2022).

A nemzetközi szakirodalom és a fejlett felsőoktatási rendszerek gyakorlata alapján a könyvtári tanulástámogatás fejlődése négy, egymással szorosan összefüggő modellben és trendben ragadható meg. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a modellek nem zárják ki egymást, sőt, a leginnovatívabb intézményekben – mint például a Sheffieldi vagy a Kiotói Egyetem – szinergiában működnek (Virágos, 2024).

Az egyik meghatározó irányvonal a Learning Commons (LC) azaz a tanulóközpont, amely a korábbi, technológiai fókuszú "Information Commons" koncepció továbbfejlesztéseként a szociális tanulás pedagógiai elveire épít (Barton, 2018). Ebben a modellben a könyvtár megszűnik csendes, elszigetelt "könyvraktárnak" lenni, és egy zajosabb, dinamikus, kollaboratív térére alakul át, amely autentikus környezetet biztosít a modern tanulási formákhoz (Racsco et al., 2023). A koncepció lényege a szolgáltatás-konvergencia, vagyis a különböző hallgatói szolgáltatások – úgy, mint a referens szolgáltatás, az IT-helpdesk, az akadémiai írásközpont, a karrier-tanácsadás és a módszertani mentorálás – fizikai és szervezeti integrációja egyetlen térben. A terek bútorzata mobilis, ami lehetővé teszi a gyors átalakítást az egyéni elmélyülés és a csoportmunka között, ezzel is erősítve a hallgatókban a tér "tulajdonlásának" érzését.

A konstruktivista cselekvés általi tanulás elv radikális alkalmazásaként jelent meg a könyvtárakban a makerspace (alkotóműhely) mozgalom. Lengyelné Molnár Tünde és Vas Gábor Tamás (2022) kutatásai rávilágítanak arra, hogy a könyvtári makerspace nem csupán divatos eszközök (például 3D nyomtatók, lézervágók, VR-szemüvegek) tárháza, hanem komplex kompetenciafejlesztő központ is (Lengyelné Molnár & Vas 2022). A technikai készségeken túl itt kiemelt szerepet kap a 21. századi puha készségek a kreativitás, a kritikai problémamegoldás és a csapatmunka – fejlesztése. Emellett a modell demokratizálja a hozzáférést a drága technológiákhoz, csökkentve a digitális szakadékokat és támogatva az innovációt minden tudományterületen.

A humán erőforrás szerepének átalakulását a „beágyazott könyvtáros” (*Embedded Librarian*) modell írja le, amely a passzív szolgáltatói attitűdöt aktív partneri szerepre cseréli. Ekkor a könyvtáros kilép a fizikai falak közül, és integrálódik az egyetem akadémiai folyamataiba (Sasvári & Urbanovics, 2019). Ez a jelenlét megnyilvánulhat a kurrikulumba ágyazott oktatásban (például kutatómódszertan vagy szakdolgozati szemináriumok tartásával), valamint a kutatócsoportok munkájának közvetlen támogatásában is, ahol a könyvtáros szisztematikus szakirodalom-kutatást, hivatkozáskézelést vagy adatmenedzsmentet végez.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

A jövő könyvtárának működését alapvetően határozza meg a mesterséges intelligencia és a Nyílt Tudomány térhódítása, összhangban az American Library Association 2025-ös trendelőrejelzésével (American Library Association, 2025). A könyvtárosok új feladata az MI-műveltség oktatása, vagyis a hallgatók felkészítése az algoritmusok kritikus, etikus használatára és korlátaik felismerésére. Ezzel párhuzamosan a könyvtárak tartalom-előállító és kuratori központokká válnak a Nyílt Oktatási Segédanyagok (OER) támogatásán keresztül, biztosítva a tananyagok minőségét és kereshetőségét, ami csökkenti a hallgatók anyagi terheit és növeli a tudáshoz való hozzáférést.

3 Helyzetelemzés és a tanulástámogatás gyakorlata Magyarország rangsorolt felsőoktatási intézményeiben

Az előző fejezetben bemutatott nemzetközi modellek, amelyek a gyűjteményközpontú megközelítéstől a használóközpontú, majd a tanulási folyamatokba integrált modell felé mozdul el, a hazai felsőoktatási könyvtárakat is kihívások elé állítja. Jelen fejezet célja, hogy megvizsgálja, miként adaptálják ezeket a nemzetközi gyakorlatokat a legkiválóbb magyar egyetemek, és hogyan jelenik meg a tanulástámogatás a stratégiai célkitűzéseikben. A vizsgálat alapját a szakirodalmi források, az intézményi stratégiák, az éves beszámolók és a könyvtári honlapokon elérhető szolgáltatásleírások képezik, amelyek 2025 szeptember 15-ig az adott intézmény weboldalán elérhető volt.

A vizsgálatba bevont intézmények a HVG 2024-es összesített rangsora alapján a következők (Eduline, 2024):

1. Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
2. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME)
3. Debreceni Egyetem (DE)
4. Semmelweis Egyetem (SE)
4. Szegedi Tudományegyetem (SZTE)
6. Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE)
7. Károli Gáspár Református Egyetem (KRE)
7. Pécsi Tudományegyetem (PTE)
9. Budapesti Corvinus Egyetem (BCE)
10. Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE)

A hazai felsőoktatási könyvtárak fejlesztési irányait az elmúlt stratégiai ciklusban alapvetően határozta meg az EKK által kidolgozott, „A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023” című dokumentum (Antal et al., 2018). Ez a dokumentum nem izoláltan, hanem a kormányzati szakpolitikákkal, elsősorban a „Fokozatváltás a felsőoktatásban” stratégiával összhangban jelölte ki a beavatkozási pontokat. A stratégia öt kulcsterületet definiált, melyek közül a jelen vizsgálat szempontjából a harmadik – „A hallgatói eredményesség támogatása, tanulástámogatás” – bír a legnagyobb relevanciával.

Az EKK stratégiája felismerte, hogy a hallgatói lemorzsolódás csökkentése és az akadémiai sikeresség növelése érdekében a könyvtáraknak proaktív szerepet kell vállalniuk. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a könyvtár már nem csupán az információk passzív tárháza, hanem a tanulási folyamat aktív facilitátora. Ez a szemléletváltás megköveteli a digitális és információs kompetenciák fejlesztésének integrálását a tantervekbe, valamint olyan tanulási terek kialakítását, amelyek támogatják a kollaboratív és a probléma alapú tanulást. A stratégia külön kitér

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

a nemzeti stratégiákhoz, például a Digitális Oktatási Stratégiához és a Digitális Jólét Programhoz való illeszkedésre, amelyek szintén kiemelt feladatként kezelik a digitális kompetenciák fejlesztését és az élethosszig tartó tanulás támogatását.

Az alábbiakban részletesen elemezzük a tíz vizsgált intézmény könyvtári hálózatának tanulástámogatási gyakorlatát, kiemelve az egyedi megoldásokat és a stratégiai célkitűzések megvalósulását.

Az **Eötvös Loránd Tudományegyetem**, mint az ország legnagyobb és legszélesebb képzési spektrummal rendelkező felsőoktatási intézménye, az Egyetemi Könyvtár és Levéltár koordinálásával egy komplex könyvtári hálózatot működtet. Az intézmény tanulástámogatási stratégiája a hálózatos működésben rejlő szinergiákra, valamint a digitális szolgáltatások folyamatos innovációjára épít. Ennek egyik legjelentősebb eleme a digitális ökoszisztéma fejlesztése, amelynek központi pillére az ELTE Könyvtár WebApp. Ez az alkalmazás a felhasználói élmény (UX) alapú szolgáltatásfejlesztés iskolapéldája, hiszen nem csupán a fizikai olvasójegyet váltja ki, hanem mélyen integrálódik az egyetemi informatikai rendszerekbe, így a Neptunba is. A hallgatói előrehaladást támogatja a 2025-ben bevezetett online bankkártyás fizetési lehetőség is, amely megszüntette a könyvtári tartozásokból eredő adminisztratív akadályokat – például a vizsgajelentkezés tiltását –, biztosítva ezzel a tanulmányok zavartalanulását. A tudásmegosztás terén kulcsfontosságú szerepet tölt be az ELTE Digitális Intézményi Tudástár (EDIT), amely a kutatói publikációk mellett a hallgatók számára közvetlenül hasznosítható tananyagokat, disszertációkat és szakdolgozatokat is rendszerezve teszi elérhetővé.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár kettős funkciót lát el: egyrészt kiszolgálja az egyetem akadémiai közösségét, másrészt országos szakkönyvtárként is működik. A könyvtár a tanulási terek és az infrastruktúra kialakításakor a funkcionalitást és a technológiai felszereltséget helyezi a középpontba, felismerve, hogy a hallgatóknak a csendes olvasótermek mellett zajosabb, kollaboratív munkára alkalmas terekre is szükségük van. A modern tanulóterek és a biztosított technikai eszközök lehetőséget teremtenek mind az egyéni, mind a csoportos munkára, ami elengedhetetlen a mérnöki projektek sikeres megvalósításához. A BME esetében a könyvtári szolgáltatások beágyazódása a kutatási folyamatokba is kiemelkedően erős: az intézmény nem csupán passzív szolgáltatóként, hanem aktív partnereként vesz részt a tudományterületi elemzésekben és a publikációs stratégiák kialakításában.

A **Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár** az ország egyik leginnovatívabb könyvtári rendszere, amely a tanulástámogatást a szolgáltatások perszonalizációján keresztül valósítja meg. A DEENK az elsők között vezette be az UniPass kártyarendszerre alapozott ingyenes beiratkozást minden egyetemi polgár számára. Ez a lépés sikeresen lebontotta a könyvtárhasználat adminisztratív és pénzügyi korlátait, szignifikánsan növelve a hallgatói elérést. A digitális jelenlét erősítése érdekében a könyvtár proxy-szerver szolgáltatást biztosít, lehetővé téve, hogy a hallgatók és oktatók a campuson kívülről is hozzáférjenek a teljes digitális állományhoz. A könyvtár honlapja és online katalógusa így nem csupán egyszerű keresőfelületként, hanem komplex információs portálként funkcionál.

A **Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára** a speciális hallgatói igények kiszolgálásának mintapéldája, ahol a szolgáltatások közvetlenül igazodnak az orvosi képzés ritmusához. Ennek legfontosabb tanulástámogató intézkedése az éjjel-nappali (0-24 órás) nyitvatartás biztosítása a vizsgaidőszakokban és a szorgalmi időszakban, ami közvetlenül reagál a hallgatók tanulási szokásaira. Mivel az orvostudomány területén az evidence-based medicine (bizonyítékokon alapuló orvoslás) megköveteli a legfrissebb kutatási eredmények naprakész ismeretét, az SE könyvtára kiemelt figyelmet fordít a kurrens orvosi adatbázisok – mint például az UpToDate vagy a PubMed – biztosítására, valamint ezek szakszerű használatának oktatására.

A **Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kunó Könyvtár** a hazai könyvtárügy egyik zászlóshajója, amely a technológiai innovációk és a modern térszemlélet integrációjával támogatja a tanulást. A könyvtár felújítása és fejlesztései a nemzetközi „Learning Commons” modellt követik, amelynek keretében a 3. emeleti egyéni és

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

csoportos tanulási terekben elhelyezett technológiai eszközök – All-in-One PC-k, nagyképernyős kijelzők, whiteboardok – kifejezetten a kollaboratív tanulást ösztönzik. Emellett az SZTE úttörő szerepet vállal a mesterséges intelligencia alapú kutatástámogató eszközök bevezetésében is. A ProQuest Research Assistant és a Scite eszközök elérhetővé tétele a hallgatók és kutatók számára azt jelzi, hogy a könyvtár nem zárkózik el a technológiai diszrupció elől, hanem proaktívan integrálja azt szolgáltatásaiba.

A **Pázmány Péter Katolikus Egyetem** könyvtári rendszere a karok földrajzi széttagoltsága miatt hálózatos struktúrában működik. A PPKE BTK Könyvtára a bölcsészettudományi kutatásokhoz szükséges speciális állomány gondozása mellett nagy hangsúlyt fektet a gyűjtemény digitalizálására. Ennek keretében kiemelt projekt a szakdolgozati repozitórium fejlesztése és a korábbi, CD-n tárolt dolgozatok feltöltése, amely fontos lépés a hallgatói munkák hosszú távú megőrzése és hozzáférhetővé tétele felé.

A **Károli Gáspár Református Egyetem** könyvtári szövetsége a pandémia alatt és után is kiemelt figyelmet fordított a távolléti oktatás támogatására és a digitális kompetenciák fejlesztésére. Ennek érdekében hozták létre a „Moodle Oktatói segédletek” kurzust, valamint egyéb távolléti oktatást támogató anyagokat, amelyek nemcsak az oktatóknak, hanem a hallgatóknak is hathatós segítséget nyújtanak a digitális tanulási környezetben való eligazodásban.

A **Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont** a városi és egyetemi funkciók integrációjával egyedülálló modellt valósít meg. Az intézmény felismerte, hogy a hatékony tanulástámogatás nem merülhet ki az információk pusztá átadásában, ezért nagy hangsúlyt fektet a mentálhigiénés és módszertani támogatásra. A „Halogatás és kiegészítés árnyékában” vagy a „Hogyan írj szakdolgozatot?” című workshopok közvetlenül reagálnak a hallgatók pszichológiai és tanulásmódszertani nehézségeire. Ezt a holisztikus szemléletet egészíti ki a vizsgaidőszakokban biztosított éjjeli nyitvatartás, valamint a Tudásközpont modern, inspiráló terei, amelyek vonzó tanulási környezetet teremtenek.

A **Budapesti Corvinus Egyetem** könyvtára a legprogresszívebb intézmények közé tartozik a tanulástámogatási innovációk tekintetében. A Gellért Campuson létrehozott Makerspace a hazai felsőoktatási könyvtárak egyik legfejlettebb alkotóműhelye, ahol a 3D nyomtatás, a lézervágás és a digitális tervezés (pl. Canva, Procreate) oktatása közvetlenül fejleszti a hallgatók digitális és kreatív kompetenciáit. Emellett a könyvtár sikeresen implementálta a „beágyazott könyvtáros” (Embedded Librarian) modellt is, melynek keretében a könyvtárosok részt vesznek a tantárgyak (pl. „Személyes és tanulási készségek”) oktatásában, a TDK felkészítésben, valamint a különböző kutatási projektekből.

A **Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem** könyvtári hálózata a több campusos működésből adódó kihívásokkal küzd, ezért stratégiájában elsősorban az egységesítésre és a hatékonyságra törekszik. A könyvtár központi feladata az egyetemi jegyzetek és tankönyvek kiadásának koordinálása, amellyel biztosítja a hallgatók számára a tananyagokhoz való hozzáférést; ez a tevékenység különösen kritikus fontosságú a speciális agrártudományi területeken.

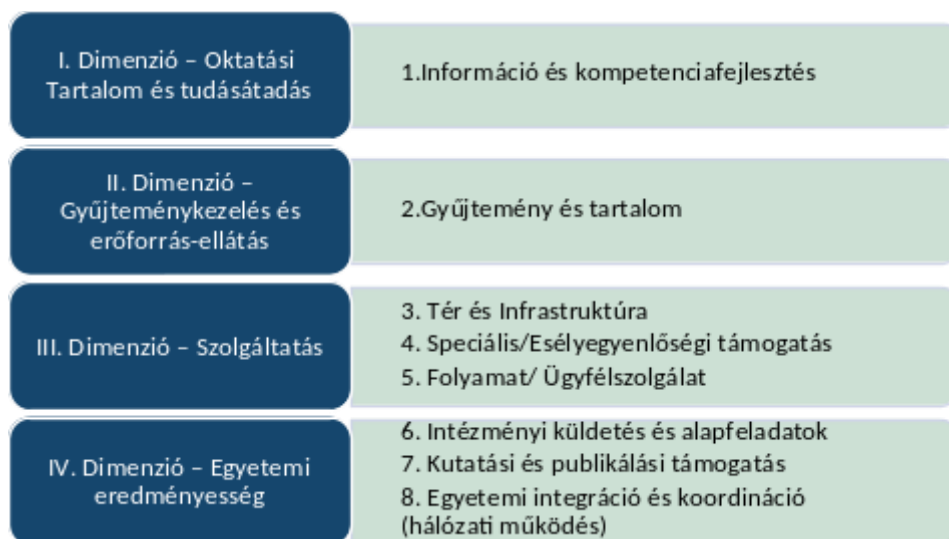
Tanulástámogatás mérése magyarországi top felsőoktatási intézmény könyvtárainál

A hazai felsőoktatási könyvtárak tanulástámogató tevékenységének összehasonlító vizsgálata során nem a mennyiségi statisztikákra (pl. kölcsönzések száma), hanem a minőségi tartalomra, a stratégiai szintű beágyazottságra helyeztük a hangsúlyt. Az elemzés célja annak feltárása volt, hogy a vizsgált intézmények alapidokumentumaiban és stratégiai terveiben milyen mélységben és konkrétumokkal jelenik meg a tanulástámogatás koncepciója.

A kutatásban alkalmazott értékelési rendszer célja az akadémiai könyvtárak tanulástámogató funkciójának vizsgálata egy nyolc szempontból álló, négy fő dimenzióba szervezett elméleti kereten keresztül (1. ábra). A szempontrendszer kidolgozása során az alapvető cél az volt, hogy a könyvtári működés klasszikus pillérei – a

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

tartalom, az infrastruktúra és a szolgáltatások – mellett megjelenjenek az egyetemi eredményességet és a társadalmi felelősségvállalást érintő stratégiai területek is.

1. ábra A vizsgálat szempontjai

A rendszer első dimenziója az Oktatási Tartalom és tudásátadás, amely az információ- és kompetenciafejlesztést helyezi a fókuszba, kiemelve a kritikus gondolkodás és az információk írástudás szerepét a hallgatói sikerességben. A második, Gyűjteménykezelés és erőforrás-ellátás dimenzió a hagyományos és elektronikus szakirodalomhoz való akadálymentes, tér- és időbeli korlátok nélküli hozzáférést vizsgálja. A harmadik egység a Szolgáltatás dimenziója, amely három kritériumot foglal magában: a modern tanulási formákhoz szükséges tér- és eszközinfrastruktúrát, a speciális és esélyegyenlőségi támogatást, valamint az agilis, felhasználóbarát folyamatokat és ügyfélkezelést. Végezetül az Egyetemi eredményesség dimenziója kapcsolja össze a könyvtárat az anyaintézmény stratégiai céljaival, vizsgálva a küldetésnyilatkozat tanulástámogató jellegét, a kutatási és publikálási (Open Science) szolgáltatásokat, valamint az egyetemi integrációt és a hálózati koordinációt.

A vizsgálat módszertani objektivitását egy 0-tól 5-ig terjedő skála biztosítja, amely az intézményi alapidokumentumokban (SZMSZ, KHSZ, Stratégia) fellelhető információk explicittségét és részletességét méri. A pontozás alapelve, hogy nem az operatív teljesítményt, hanem a formális szabályozási elkötelezettség mélységét tükrözi: az 5 pontos szint a dedikált szervezeti egységgel támogatott stratégiai prioritást, míg az 1-es szint a csupán minimális vagy korlátozott dokumentáltságot jelzi. Ez a módszer lehetővé teszi a felsőoktatási könyvtárak összehasonlító elemzését a stratégiai tervezés és a szabályozási környezet fejlettsége mentén. A pontozás nem az intézmény valós teljesítményét tükrözi, hanem a formális szabályozási mélységét a tanulástámogatás iránt, ahogy az a könyvtári dokumentumokban van lefektetve.

A pontozás részletei:

0 pont: Nincs említés a vizsgált dimenzióban.

1 pont: Érintőleges említés, konkrétumok nélkül.

2 pont: Közvetett említés, általános jogszabályi kötelezettséggént jelenik meg.

3 pont: (Alapszint): A szabályozásban megjelenik kötelező feladatként, általános részletekkel.

4 pont: (Erős szabályozás): Jól definiált feladatkörök, nevesített szolgáltatások (pl. konkrét kurzusok, terek).

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

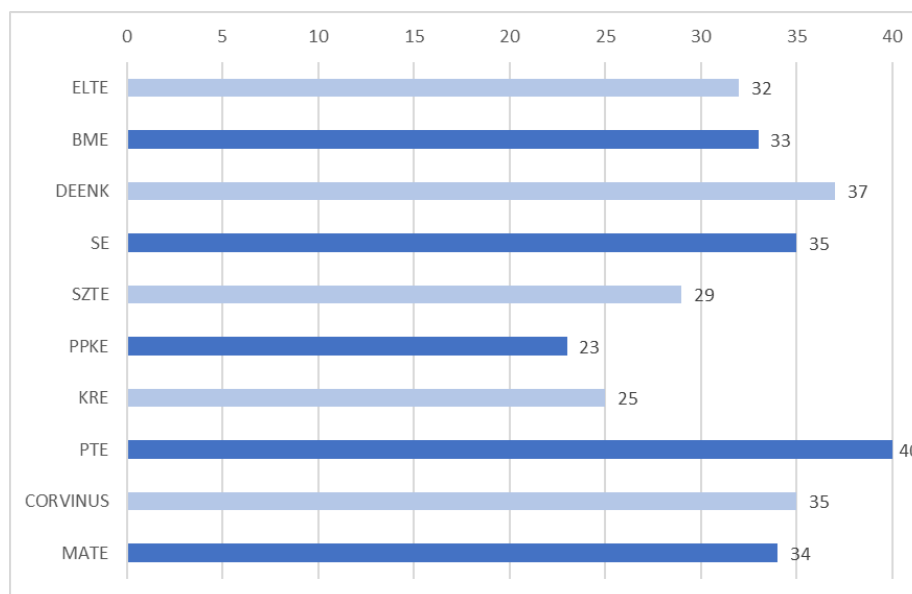
5 pont: (Kiemelt prioritás): Részletes stratégiai fókusz, innovatív tevékenységek (pl. Makerspace, MI, beágyazott szolgáltatás) explicit és széleskörű definiálása.

A konkrét pontozást az 1 táblázat, az összesített eredményt a 2. ábra tartalmazza.

1. táblázat A TOP 10 felsőoktatási intézmény vizsgálatakor elért pontszámok részterületenként.

Szempont	ELTE	BME	DEENK	SE	SZTE	PPKE	KRE	PTE	CORVINUS	MATE
Információ és kompetenciafejlesztés	3	4	5	4	4	3	2	5	5	5
Gyűjtemény és Tartalom	4	4	5	5	3	3	3	5	4	4
Tér és Infrastruktúra	3	3	4	3	3	1	1	5	4	3
Speciális/Esélyegyenlőségi támogatás	4	4	4	5	2	1	4	5	4	3
Folyamat/Ügyfélszolgálat	3	3	4	3	3	3	3	5	4	4
Intézményi küldetés és alapfeladatok	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5
Kutatási és publikálási támogatás	5	5	5	5	5	4	4	5	5	5
Egyetemi integráció és koordináció (Hálózati Működés)	5	5	5	5	4	4	3	5	4	5

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

2. ábra TOP 10 felsőoktatási intézmény vizsgálatakor elért összesített pontszám

A hazai felsőoktatási könyvtárak tanulástámogató tevékenységének elemzése rávilágít arra, hogy az intézmények miként integrálják a modern könyvtári funkciókat az egyetemi ökoszisztémába. A vizsgálat, amely az alapidokumentumok szabályozási mélységét elemezte, egyértelműen megmutatja, hogy a könyvtárak már régen túlléptek a hagyományos dokumentumőrző szerepkörön, és aktív alakítói a hallgatói eredményességnek.

A módszertani támogatás és tudásmenedzsment területén markáns elmozdulás tapasztalható a passzív szolgáltatástól az aktív oktatói szerep felé. Az elemzett dokumentumok alapján több intézmény – köztük a Pécsi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem és a MATE – stratégiai szintre emelte ezt a tevékenységet. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a könyvtár nem pusztán a forrásokat biztosítja, hanem a tanulás módszertanát is átadja (Kálóczi et al., 2020). Kiemelkedő példa erre a pécsi modell, ahol a könyvtárosok és oktatástechnológusok együttműködésében, szervezett keretek között (Digitális Oktatás- és Tanulástámogató Központ) zajlik a „blended learning” tananyagok fejlesztése, közvetlenül támogatva ezzel a kurrikulumot. Ezzel szoros összefüggésben a digitális kompetencia-fejlesztés is hangsúlyos szerepet kap. A digitális transzformációra adott válaszként az intézmények többsége dedikált képzéseket kínál, például referenciakezelő szoftverek vagy adatvizualizációs eszközök használatáról. Az ELTE megközelítése ezen a téren az integrációra helyezi a hangsúlyt: a Neptun és a WebApp összekapcsolása, valamint az online tutorialok rendszere révén a digitális kompetenciafejlesztés a hallgatók mindennapi ügyintézésének és tanulási rutinjának szerves részévé válik.

A kutatás és oktatás aktív támogatása talán a leginkább egységesen magas színvonalú terület a hazai felsőoktatásban. A vizsgált nagy tudományegyetemek szinte kivétel nélkül a maximális pontszámot érték el ebben a dimenzióban, ami azt jelzi, hogy a kutatástámogatás, a tudományometriai szolgáltatások és a publikációs tanácsadás mára szétterjedt, magas minőségű alapfeladattá vált. A Debreceni Egyetem gyakorlata jól illusztrálja ezt a mély integrációt, ahol a kutatási adatkezelés és a repozitóriumok működtetése révén a könyvtár a tudományos munkafolyamat megkerülhetetlen szereplőjévé vált. Ehhez kapcsolódik a tudományos kommunikáció támogatása is, amely az Open Science elvek érvényesítését és a publikációs tevékenység segítését foglalja magában. Ebben a szegmensben a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtára mutat innovatív irányt, ahol a mesterséges intelligenciára épülő eszközök (pl. Writefull, Scite) bevezetésével támogatják a nemzetközi szintű tudományos írást és a hivatkozások kezelését.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

A fizikai terek tekintetében, a tanulási tér biztosítása kapcsán az intézmények eltérő stratégiákat követnek, igazodva saját profiljukhoz és lehetőségeikhez. Míg a Corvinus Egyetemen a „Data Space” és a kollaboratív terek dominálnak, addig a Pécsi Tudományegyetem stratégiája a tanulói terek minőségének explicit javítását célozza. Más intézményeknél, például a PPKE vagy a KRE esetében a dokumentumok kevésbé a technológiai felszereltségre, mintsem a közösségi tér szerepére fókuszálnak. Ezeknél az egyetemeken a könyvtár, mint „harmadik hely” a közösségépítés, a hallgatói jólét és gyakran a hitéleti-pasztorális tevékenységek színtere, ami egy más típusú, de az intézményi identitás szempontjából releváns támogatási formát jelent.

Az információkeresés offline és online módon történő biztosítása a hibrid működési modell alapkövetelménye. Az elemzés alapján a DEENK, a Semmelweis Egyetem és a PTE szabályozási környezete biztosítja a legszélesebb körű hozzáférést, kiemelt figyelmet fordítva arra, hogy a tanulmányok és szakirodalmak térbeli és időbeli korlátok nélkül elérhetők legyenek. Ez a rugalmasság alapvető feltétele a modern, hallgatóközpontú oktatásnak. Végezetül, a jövőbe mutató trendként jelenik meg a fejlett technológiák és a mesterséges intelligencia szerepe. Bár ez a terület a szabályozási dokumentumokban még csak most kezd megjelenni, a gyakorlati megvalósítás szintjén – például a PTE MI-fókuszú workshopjai vagy az SZTE technológiai újításai révén – már látható, hogy a hazai könyvtárak proaktívan készülnek a technológiai környezet változásaira, biztosítva ezzel a szolgáltatások jövőállóságát.

Összességében megállapítható, hogy a hazai felsőoktatási könyvtárak stratégiájukban és működésükben egyaránt elkötelezettek a tanulástámogatás mellett. Míg a kutatástámogatás és az alapszolgálatok ellátása országosan egységesen magas színvonalú, addig a kompetenciafejlesztés, a térhasználat és a közösségi funkciók tekintetében az intézmények saját profiljuknak megfelelő, egyedi utakat járnak be. A felsőoktatási könyvtárak szervezeti szabályozásaiban a tanulástámogató szerep egyértelműen meghaladja a passzív gyűjteménykezelést, aktív partneri szerepet jelölve ki, amely infrastruktúrát, technológiát és személyre szabott szolgáltatásokat biztosít a hallgatói eredményesség, az oktatói tevékenység és a tudományos kutatás maximális támogatása érdekében.

4 Összefoglalás

A jelen tanulmány a hazai felsőoktatási könyvtárak tanulástámogatási gyakorlatát vizsgálta a nemzetközi trendek és a hazai stratégiai célkitűzések tükrében. Az elemzés rávilágított, hogy a magyarországi vezető intézmények sikeresen adaptálják a tanulóközpontú tér megközelítést és a beágyazott könyvtáros modelleket, túllépve a hagyományos, gyűjteményközpontú működésen.

A HVG 2024-es rangsorának első tíz intézményére kiterjedő dokumentumelemzés igazolta, hogy a tanulástámogatás ma már stratégiai prioritás, különösen a kutatástámogatás és az elektronikus erőforrások biztosítása terén. Míg egyes intézmények (pl. PTE, DEENK) a holisztikus módszertani támogatásban és a terek minőségében értek el kiemelkedő pontszámokat, mások (pl. SZTE, Corvinus) a technológiai innovációk és a mesterséges intelligencia integrációja révén mutatnak utat.

A felsőoktatási könyvtárak szervezeti szabályozásaiban a tanulástámogató szerep egyértelműen meghaladja a passzív gyűjteménykezelést, aktív partneri szerepet jelölve ki, amely infrastruktúrát, technológiát és személyre szabott szolgáltatásokat biztosít a hallgatói eredményesség, az oktatói tevékenység és a tudományos kutatás maximális támogatása érdekében.

Elemzett dokumentumok elérhetősége (letöltés dátuma 2025.09.15)

Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) <https://konyvtar.elte.hu/hu/konyvtar/szabalyzatok-segedletek>

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) <https://www.omikk.bme.hu/rolunk/konyvtari-szabalyzatok/szabalyzatok>

Debreceni Egyetem (DE) <https://lib.unideb.hu/hu/dokumentumtar>

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

Semmelweis Egyetem (SE) <https://lib.semmelweis.hu/szabalyzatok>

Szegedi Tudományegyetem (SZTE)

<https://www.ek.szte.hu/kezdoldal/rolunk/a-konyvtarrol/dokumentumok/szervezeti-es-mukodesi-szabalyzat/>

Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE)

<https://jak.ppke.hu/storage/tinymce/uploads/Konyvtar/szabalyzatok/konyvtarhasznalati-szabalyzat.pdf?u=1bMvMF>

Károli Gáspár Református Egyetem (KRE)

<https://portal.kre.hu/index.php/home/szabalyzatok.html>

Pécsi Tudományegyetem (PTE)

https://adminisztracio.pte.hu/adminisztracio/szabalyzatok_utasitasok/szervezeti_es_mukodesi_szabalyzat_es_mellekletek

Budapesti Corvinus Egyetem (CORVINUS)

<https://www.uni-corvinus.hu/fooldal/kutatas/egyetemi-konyvtar/dokumentumok/>

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE) [https://uni-](https://uni-mate.hu/documents/20123/51679/I.+k%C3%B6tet+Szervezeti+%C3%A9s+M%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si+Rend+%28SzMR%29.pdf/28f2e658-8102-cc8b-e2e5-619e8ce8e85a?t=1635859747362)

[mate.hu/documents/20123/51679/I.+k%C3%B6tet+Szervezeti+%C3%A9s+M%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si+Rend+%28SzMR%29.pdf/28f2e658-8102-cc8b-e2e5-619e8ce8e85a?t=1635859747362](https://uni-mate.hu/documents/20123/51679/I.+k%C3%B6tet+Szervezeti+%C3%A9s+M%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si+Rend+%28SzMR%29.pdf/28f2e658-8102-cc8b-e2e5-619e8ce8e85a?t=1635859747362)

Irodalomjegyzék

Antal, I-né., Karácsony, G., Kálóczi, K., Keveházi, K., & Nagy, Zs. (2018). *A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023*. Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma (EKK). . Elérés 2025. október 06. forrás https://ekk.org.hu/wp-content/uploads/2020/08/EKFJ_2018_2023a.pdf

American Library Association. (2025). Trends. Center for the Future of Libraries. Elérés 2025. október 06. forrás <https://www.ala.org/future/trends>

Barton, C. (2018). Transforming an Academic Library to a Learning Commons Model: Strategies for Success. In *ProQuest LLC*.

Brown, K., & Malenfant, K. J. (2017). *Academic Library Impact on Student Learning and Success: Findings from Assessment in Action Team Projects*. <http://hdl.handle.net/11213/17181>

Czeplédi, L. (2018) Adaptív tanulási környezetek könyvtári támogatása In: Agria Média 2017. Eger, Líceum Kiadó. pp. 11-15.

EduLine. (2024, január 2). Itt a teljes HVG-rangsor: ez a 25 legjobb magyar egyetem 2024-ben. Elérés 2025. október 06. forrás https://eduline.hu/felsooktatas/20240102_HVG-Diploma-teljes-egyetemi-rangsor

Kálmán O. (2013): Tanulástámogatás a felsőoktatásban. Felsőoktatási Műhely 2. 15–22. Elérés 2025. október 06. forrás https://epa.oszk.hu/04600/04613/00024/pdf/EPA04613_felsooktatasi_muhely_2013_02_015-022.pdf

Kálóczi, K., Karácsony, G., Korpásné Szűcs, M., & Hamza-Vecsei, T. (2020). Mit kíván a (felsőoktatási) könyvtár. *Hagyományok és kihívások*, 15–27. Elérés 2025. október 06. forrás, https://doi.org/10.21862/HagyKihiv_2019.15

Kopp, E. (2013). Tanulásközpontú programfejlesztés. *FELSŐOKTATÁSI MŰHELY: AZ EDUCATIO TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÓ KHT ORSZÁGOS FELSŐOKTATÁSI INFORMÁCIÓS KÖZPONT KIADVÁNYA*, 7(2), 39–56.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2025

Lengyelne, M. T. (2013): ICT as an Education Support System Quantitative Content Analysis Based on Articles Published In Emi, In: Daniel, TH Tan; Linda, ML Fang (szerk.) 2013 IEEE 63rd Annual Conference International Council for Educational Media (ICEM), Singapore, Nanyang Technological University Paper: 6820179. doi.org/10.1109/CICEM.2013.6820179

Lengyelne Molnár, T., & Vas, G. T. (2022). New community spaces in the library—Makerspace. *JOURNAL OF APPLIED TECHNICAL AND EDUCATIONAL SCIENCES / ALKALMAZOTT MŰSZAKI ÉS PEDAGÓGIAI TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT*, 12(1). <https://doi.org/10.24368/jates270>

Perjés, I., & Héjja-Nagy, K. (Szerk.). (2018). *Tanulástámogatás a felsőoktatásban. Online mentorálási kézikönyv* Eszterházy Károly Egyetem; Elérés 2025. október 06. forrás https://www.eltereader.hu/media/2018/02/PerjesMentorulasiKezikonyv_READER1.pdf

Racsko, R., Szűts, Z., Radics, K., Lengyelne Molnár, T. (2023) *A könyvtár mint 21. századi autentikus tanulási környezet*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 70(1)

Virágos, M. (2024). Felsőoktatási könyvtárak helye és szerepe a tudományos ökoszisztémában. *MAGYAR TUDOMÁNY*, 185(10), 1288–1298. <https://doi.org/10.1556/2065.185.2024.10.5>

Winkler, B. (2024). Könyvtár és/vagy mesterséges intelligencia. *MAGYAR TUDOMÁNY*, 185(10), 1299–1306. <https://doi.org/10.1556/2065.185.2024.10.5>